

A nagy földrajzi felfedezések és következményeik

1. Ki volt Tengerész Henrik?
2. Milyen új ismeretekre tettek szert a hajózás terén?
3. Mit jelent az aranyéhség kifejezés?
4. Milyen embereknek írja le Kolumbusz Kristóf az őslakókat? (forrás)
5. Kiről kapta a nevét az Újvilág?
6. Melyik híres felfedezőnek sikerült először körbehajózni a földet?
7. Hogyan bántak a hódítók az őslakókkal?

A felfedezések háttere és megindulása

A FELFEDEZÉSEK ELŐZMÉNYEI

Toscanelli világtérképe

A késő középkori és kora újkori nagy földrajzi felfedezések nyomán Európa az élre tört. Az Ibériai-félsziget két nagyobb állama közül Portugália a 12. században, míg Spanyolország a 15. század végén szabadult meg az arab-mór hódítóktól. A két ország hajósai a földrajzi adottságokat kihasználva egyre nagyobb távolságokat tettek meg az Atlanti-óceánon. A legelső kapitányok egy portugál herceg (Tengerész Henrik) hajózási ismereteket összegző iskolájából kerültek ki. Bővültek a hajózási ismeretek, megjelentek a kétárbocos, stabilabb építésű, nagyobb távolságok megtételére is alkalmas hajók (karavella), illetve különféle navigációs eszközök (iránytű). Az új utak feltárását egyéb tényezők is ösztönözték. a középkori levantei kereskedelemmel jelentős mennyiségű arany- és ezüstpénz áramlott ki Ázsiába, de az „aranyéhséget” főleg a közép-európai nemesfémhányak részleges kimerülése okozta. (a magas bányavízszint megakadályozta a mélyebb rétegek feltárását.) az Oszmán Birodalom előretörése (Bizánc eleste, 1453) megnövelte a levantei kereskedelem költségeit, mivel a

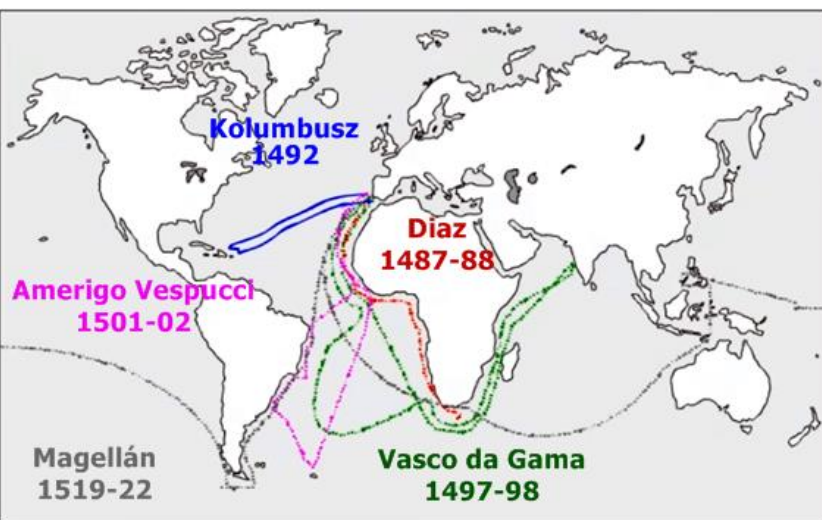
törökök magas vámokat vetettek ki a keletről érkező árukra. a reneszánsz már egy új világképet teremtett. Elterjedt a Föld gömb alakú ábrázolása (elsőként a fi renzei csillagász, Paolo Toscanelli (ejtsd: toszkánelli) ábrázolta térképén ennek megfelelően a Földet), és felismerték, hogy a szárazföldet mindenhol tenger veszi körül (afrika körülhajózható). A 15. század második felében Afrika partjai mentén portugál hajósok lépték át az Egyenlítőt, majd eljutottak a Jóreménység fokáig (Bartolomeu Diaz, 1487), és Vasco da Gama (ejtsd: vaszko dá gáma) hajói elérték Indiát (1498).

Forrás[...] megbizonyosodtam, hogy oly emberek, kik inkább jó szóval, mintsem erőszakkal térnének szent hitünkre, néhányuknak vörös sipkákat és üveggyöngy füzéreket ajándékoztam, amit a nyakukba vettek, és sok más csekély értékű holmit adtam nekik, amiben nagy gyönyörűségüket lelték, s amivel megnyertük barátságukat. [...] én úgy láttam, hogy nagyon szegények. Anyaszült meztelen járnak, még az asszonyok is, [...] igen formásak, szép testűek, arcuk tetszetős; hajuk erős szálú, [...] némelyek sötétre festik magukat, néhányan meg vörösre, mások épp olyan színűre, amelyet találnak; megfestik arcukat, néhányan egész testüket: van, aki csak a szemét, van, aki csak az orrát. Fegyvert nem viselnek, nem is ismerik, mert amikor kardokat mutattam nekik, az élet fogták meg, s tudatlanságukban megsebeztek magukat. Vasholmijuk nincsen: dárdáik vasalatlan pálcák, némelyik hegyében halfog, másokén valami egyéb. [...] Bizonyára jó szolgák lehetnek és jó eszűek, mert úgy látom, hogy igen gyorsan kimondanak mindent, amit mondtam

nekik; azt hiszem, hogy könnyűszerrel kereszténnyé lennének, mert úgy tetszik, semmiféle vallásuk nincsen. (Kolumbusz beszámolója az őslakosokkal történt első találkozásáról; 1492)

Az újvilág meghódítása

A genovai származású Kolumbusz Kristóf – a spanyol királyi pár megbízásából – az Atlanti-óceán áthajózásával próbált eljutni Indiába. 1492-ben, tízhetes hajóút után Kolumbusz a Bahama-szigetcsoporthoz (San Salvador) elérte Amerikát. Bár útját még háromszor megismételte, Kolumbusz élete végéig úgy hitte, hogy az ázsiai földrészre jutott el. Ennek köszönhetően a megérkező európaiak indiánoknak nevezték el az őslakosokat. a kontinens első feltérképezése Amerigo Vespucci (ejtsd: amerigo veszpuccsi) nevéhez

fűződik, aki a Medici-háznak küldött naplójában és leveleiben számolt be az Újvilágról. (a térképész leírásait megjelentető könyvkiadó tulajdonosa javasolta, hogy Vespucciról nevezzék el a felfedezett kontinenst.) Hamarosan újabb felfedezők érkeztek a térségbe, akik végighajóztak az Újvilág partjai mentén, majd a golf-áramlat jelentőségét felismerve lerövidítették a hazafelé tartó utat. A Föld teljes körülhajózását spanyol megbízásból a portugál Magellán hajtotta végre öt hajóval, s bár ő életét vesztette

az út során, egy hajója visszatért Európába (1519–1522). A felfedezett kontinensre megérkező spanyol hódítók három fejlett prekolumbián, azaz Kolumbusz előtti civilizációval találták szembe magukat. a közép-amerikai maja városoknak gazdag művészetük (építészet, szobrászat) és kultúrájuk volt (írásbeliség, matematikai és csillagászati ismeretek, naptárrendszer), ezért a történészek a majákat az „Újvilág görögjeinek” nevezték el. A térség egyik erős birodalmát az aztékok hozták létre a Mexikói-fennsík déli részén a 14. században. Rövid idő alatt virágzó fővárost alapítottak (Tenochtitlán), az intenzív földművelés nagyobb népességet is ellátott. az azték Birodalom a következő évszázadban Közép-Amerika nagy részét befolyása alá vonta. A terjeszkedő politika törzsek százainak leigázásával járt, a meghódított népek hadifoglyait isteneknek szánt emberáldozatként lemészárolták. az azték Birodalomban állandóan napirenden voltak az adómegtagadások, a lázadások, és a belső megosztottságot a megérkező spanyolok ki is használták. Dél-amerikában, az Andok térségében az inka állam vonta fennhatósága alá a különféle törzseket. A hatalmas kiterjedésű birodalmat jól kiépített úthálózat, futárszolgálat és központilag irányított termelés (öntözéses, teraszos földművelés) fogta össze. az Inka Birodalom a spanyol támadás kezdetén szintén súlyos belpolitikai válsággal küszködött – egy trónviszály belső harcokat eredményezett.